

Szövegfajták

***Készítette:
Szűcs Budai Engelbert
magyartanár***

Kommunikációs funkció szerint

- tájékoztató (a tanári magyarázat)
- érzelemkifejező (vallomás)
- felhívó (körlevél)
- kapcsolatfenntartó (üdvözlőlap)
- művészi szövegek (vers)

Szövegtípusok a közvetítő közeg szerint

Szóbeli szövegek (felelet, vita)

- fontos a testbeszéd
- a mondat és a szövegfonetika
- a szöveg többnyire spontán
- a szerkesztés kötetlenebb

Írásbeli szövegek (levél, esszé)

- igényesebb, tudatosabb, kifejtettebb

A szöveg célja alapján

Elbeszélő szövegek (elbeszélés, önéletírás)

- az elbeszélő egy eseménysort mond el
- az előrehaladás alapja az időrend
- fontos az elbeszélés tempója
- lehetnek benne párbeszédes részek, leírások és kommentárok

A szöveg célja alapján

Leíró szövegek (tájleírás, jellemzés)

- általános magállapítás – részletezés
- logikus előrehaladás (külső –belső, közel-távol)
- névszói stílus
- többnyire tárgyilagos hangnem

A szöveg célja alapján

Elemző-meggyőző szövegek

(parlamentari felszólalás, ünnepi beszéd)

- a beszélő meg akarja győzni a hallgatókat
- ok-okozati elrendezés
- az állítást érvekkel bizonyítja
- sok retorikai eszköz (kérdés, felkiáltás, ismétlés, párhuzam stb.)

Szövegtípusok az előkészület szerint

Tervezett szövegek (tanulmány, előadás)

- főként közvetett, egyirányú kommunikációs helyzetekben használjuk
- tudatosság, választékosság jellemzi

Spontán szövegek (párbeszéd, vita, chatelés)

- a szövegformálás lazább
- a mondatszerkesztés és a szóhasználat kevésbé igényes

Szövegtípusok a résztvevők száma szerint

Monologikus szövegek

- a kommunikáció egyirányú, egy beszélő fejti ki mondandóját (előadás, beszámoló, fogalmazás)

Dialogikus szövegek

- a kommunikáció kétirányú, a beszélő és a hallgató szerepcseréje jellemzi, általában lazábbak, mint a monológok (párbeszéd, vita)

Szövegtípusok a hatókör szerint

Nyilvános szövegek

- általában pontosság, igényesség, választékosság jellemzi (rendelet, parlamenti felszólalás, közlemény, ünnepi beszéd)

Magán szövegtípusok

- szerkezetük kötetlenebb, szóhasználatuk változatosabb (magánlevél, pletyka, elbeszélés)

Szövegtípusok a stílusrétegek alapján

Társalgási szövegek: párbeszéd.

elbeszélés, magánlevél (lehet elektronikus levél is), napló, üzenet (sms is lehet), feljegyzés

Tudományos-szakmai szövegek: tanulmány (monográfia, értekezés is), ismeretterjesztő cikk, tudományos előadás, ismeretterjesztő előadás, dolgozat, felelet, tudományos vita, tanári magyarázat

Publicisztikai szövegek

- **tájékoztató:** hír, színes hír, tudósítás
- **véleményformáló szövegek:** jegyzet, vezércikk, glossza, recenzió, nekrológ
- **értelmező szövegek:** interjú, riport, beszélgetés

Hivatalos szövegek

- törvények, rendeletek
- hivatalos levél: kérvény, panaszlevél
- önéletrajz
- pályázat
- jegyzőkönyv
- meghatalmazás
- elismervény

Szépirodalmi szövegek

- **Líra:** elégia, dal, episztola, himnusz, óda, epigramma, rapszódia, szonett, sirató...
- **Epika:** rövidtörténet (egyperces novella), novella, elbeszélés, kisregény, regény, eposz, ballada, mese, monda, legenda, példa...
- **Dráma:** tragédia, komédia, színmű, groteszk komédia, abszurd dráma, epikus dráma...

Lírai szövegek

- Verssorok
- Versszakok
- Szerkesztett versforma: Szonett
- Szabadvers

Lírai szövegek

József Attila: Altató

Lehunyja kék szemét az ég,
lehunyja sok szemét a ház,
dunna alatt alszik a rét -
aludj el szépen, kis Balázs.

Lábára lehajtja fejét,
alszik a bogár, a darázs,
velealszik a zümmögés -
aludj el szépen, kis Balázs.

A villamos is aluszik,
- s mig szendereg a robogás -
álmában csönget egy picit -
aludj el szépen, kis Balázs.

Alszik a széken a kabát,
szunnyadozik a szakadás,...

József Attila: A szerelmes szonettje

Kerengő bolygó friss humusza lelkem
Nehéz ekével szántja milliárd
Vad, barna fájdalom s hegyes vasát
Mélyen lenyomva gázol át a telken.

Gőzös, meleg barázdákon vetetten
Kincses kalászkok bólogatnak át
Az út felé, hol kényes, büszke fák,
A szépség fái búgnak át a berken.

Alattuk szívem ül, a mindig éhes.
Sötét szeme s paraszti szája véres.
És éles sziklán gyilkos késeket fen.

Egy tiszta érzés arra bandukol
S forró vér gőze száll ködökbe, hol
Szépség-fák állnak illatokkal telten.

Epikai szövegek

Prózai szövegek

Verssorok és versszakok:

- elbeszélő költemény és
- ballada

Epikai szövegek

Jól rendelték azt az istenek, hogy a szegény ember is tudjon kacagni.

Nemcsak sírás-rívás hallik a putriban, hanem szívből jövő kacagás is elég. Sőt az is igaz, hogy a szegény ember sokszor nevet, mikor inkább volna oka sírni.

Jól ismerem ezt a világot. A Soósoknak az a generációja, amelyből az apám való, megpróbálta az ínségnek legsúlyosabb állapotát is. Abban az időben napszámos volt az apám egy gépműhelyben. Ő sem dicsekedik ezzel az idővel, más sem. Pedig igaz.

És az is igaz, hogy soha már én a jövő életemben nem kacagok annyit, mint gyermekségem e pár esztendejében.

Hogy is kacagnék, mikor nincsen már piros arcú, vidám anyám, aki olyan édesdeden tudott nevetni, hogy a könny csorgott a végén a szeméből s köhögés fogta el, hogy majdnem megfojtotta...

És még ő sem kacagott úgy soha, mint mikor egy délutánt azzal töltöttünk, hogy hét krajcárt kerestünk ketten. Kerestünk és találtunk is. Hármat a gépfiókban, egyet az almáriumban... a többi nehezebben került elő.

Az első három krajcárt még maga meglelte az anyám. Azt hitte, többet is talál a gépfiában, mert pénzért szokott varrni s amit fizettek, mindig odarakta. Nekem a gépfia kifogyhatatlan kincses bánya volt, amelybe csak bele kell nyúlni s mindjárt van terülj asztalkám.

El is bámultam nagyon, mikor az édesanyám kutat, kutat benne, tűt, gyűszűt, ollót, szalagdarabokat, zsinórt, gombot, mindent szétkotor s egyszerre csak azt mondja nagy bámulva:

- Elbújtak.

- Micsodák?

- A pénzecskék - szólt felkacagva az anyám.

Kihúzta a fiókot:

- Gyere csak kis fiam, azér is keressük meg a gonoszakat. Huncut, huncut krajcárkák.

Móricz Zsigmond: Hét krajcár

Epikai szövegek

Petőfi Sándor: János vitéz

Tüzesen süt le a nyári nap sugára
Az ég tetejéről a juhászbojtárra.
Fölösleges dolog sütnie oly nagyon,
A juhásznak úgyis nagy melege vagyon.

Szerelem tüze ég fiatal szívében,
Ugy legelteti a nyájt a faluvégen.
Faluvégen nyája mig szerte legelész,
Ő addig subáján a fűben heverész.

Tenger virág nyílik tarkán körülötte,
De ő a virágra szemét nem vetette;
Egy kőhajtásnyira foly tőle a patak,
Bámuló szemei odatapadtanak...

Kőműves Kelemenné

Tizönkét kőműves esszetanakodott,
Magos Déva várát hogy fölépítenék,
Hogy fölépítenék fél véka ezüstér,
Fél véka ezüstér, fél véka aranyér.

Déva városához meg is megjelöntek,
Magos Déva várhoz hezza is kezdöttek,
Amit raktak délig, leomlott estére,
Amit raktak estig, leomlott röggelre.
Megint tanakodék tizönkét kőműves,
Falat megállítani, hogy lössz lehetséges,
Mig elvégre ilyen gondolatra jöttek,
Egymás között szoros egyességöt töttek:
- Kinek felesége legelőbb jó ide,
Szép gyöngén fogjuk meg, dobjuk bé a tűzbe,
Keverjük a mészbe gyöngé teste hammát,
Avval állítsuk meg magos Déva várát...

Drámai szövegek

A dráma külső szerkezete:

A **külső szerkezet (struktúra)** elemei

a **jelenet**,

a **szín** és

az ezeket összefogó **felvonás**,

melyek alapján hagyományosan létezik

egyfelvonásos, háromfelvonásos, ötfelvonásos
dráma.

Drámai szövegek

A dráma belső szerkezete:

A dráma **belső szerkezetének** elemei

- 1. expozíció,**
- 2. bonyodalom,**
- 3. tetőpont,**
- 4. sorsfordulat**
- 5. megoldás: katasztrófa/megmenekülés)**

Drámai szövegek

Monológ – magánbeszéd

monológ vagy *magánbeszéd* a drámai szövegekben olyan egyszemélyes jelenet, melyben a szereplő megosztja a közönséggel lelki vívódását vagy tájékoztatja azt a cselekmény egyes körülményeiről

Dialógus – párbeszéd

dialógus vagy *párbeszéd* szereplők közti beszélgetés az adott színen, jeleneten belül, ami egyben karakterük kölcsönös szóbeli megnyilatkozása

Szereposztás

Drámai szövegek

JAQUES

Színház ez az egész világ, s merő
Szereplő mind a férfi, nő: mindenki
Föl és lelép; jut több szerep is egy
Személyre; felvonásaik a hét kor.
Első a csecsemő, ki a dada
Ölében is pököd. Utána a
Síró fiú táskával, hajnalarczczal,
Kelletlen mászva iskolába, mint
Csigá. Továbbad a szerelmes, a
Ki kályhaként sohajt s dalt ömledez
A hölgy szemöldökére. És a harcos
Fura szitkokkal telve, nagy szakállal,
Becsületféltő, gyors és hirtelen
Veszekvő, ágyu torkáig keresve
A buborék hírt.

Aztán a bíró,
Tömött kappantól kerek hasával,
Zord szemmel s rendesen vágott szakállal,
Teli bölcs mondattal s dicső példákkal,
Így játsza szerepét. A hatodik
Kor vézna bugyogóba bú, üveg
Az orrán, erszény oldalán; legényes
És jól kimélt nadrágja tág világ
Aszott czombjának, s a mély férfi-hang,
Mint gyermek-nyafogás, a régi mód'
Sivít s nyihog. A végső jelenet,
Mely e cselekvényes mesét bezárja,
Új gyermekség: a tiszta feledés,
Fog, szem, tapintat és minden hiján.
Orlando Ádámmal visszajő.

Drámai szövegek

Csongor:

Megállj!

Fejedelem:

Te por, kit lábam eltapos.

Csongor:

Nem por, ha ember, olyan mint te vagy,
Vagy inkább ember és por, mint te vagy.

Fejedelem:

Ne ölj időt, ha por vagy, szólj, mi kell?

Csongor:

Csak egy szót. Az egész világ tiéd,
S nagy birodalmad nem tud éjszakát,
Mondd meg nekem, hová kell tartanom,
Hogy Tündérhonban leljem üdvlakot?

Fejedelem:

Vagy úgy? kiröppenta madár, az ész,
Üres a fészek, szellők sípja lett.

Tündérhon, üdvlak, óigen, talán
Ha úgy mehetnék, mint a gondolat,
Vagy mint az égben repkedő sugár,
Egyik csillagtól másig, s mi van,
Mind meghódolna.
-Menj, menj, jó fiú,
Tündérhon ott van, ahol én vagyok.
Jöjj, légy vitézem! Nem tetszik?
Na menj csak.
Ha megtalálsz, meghódítatom,
S rabságra fűzöm minden emberét.
Magában.
Szegény fiú, kár érte, semmivé lesz,
S mi szép halála lenne harcaimban! El.
Csongor:
Az megvető volt, ez még gőgös is,
Raboknak rabja! kincs és hatalom
Már nem segíthet.

Feladatok

„Kitűnővé egy szerencsés perc által is válhatunk, hasznos emberré a fáradságos évek tesznek.”

Az életben való érvényesülés a felkészülés felelősségét kívánja meg. Az önzően törtető magára marad, küzdőtársai elhagyják. Egyéni célokat is a közösségi célok együttes szolgálatával lehet megvalósítani. A gyengék ereje csak az önzésre futja, az erőseké pedig a köz javára is.

Tanulságosan ír erről Széchenyi a Hittelben:

” Csak a gyenge szereti önmagát, az erős egész nemzeteket hordoz szívében.”

Lányok, fiúk, a tanári kar meleg köszöntését fogadjátok! Kívánjuk, hogy a most tornyosuló gondfelhők mögött süssön ki a nap!

Tanár, diák együttesen örüljön a sikeres tanévzárásnak!

Feladatok

Karácsonyra békességet,

SZERETETTELJES MEGHITT ÜNNEPEKET,

az új esztendőben ERŐT, EGÉSZSÉGET,

KITARTÁST AZ ÉLET MINDEN TERÉN

kíván Önnek

Feladatok

Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj,
s nem tudja, hol lakott itt Vörösmarty Mihály ;
annak mit rejt e térkép? gyárat s vad laktanyát,
de nékem szöcskét, ökröt, tornyot, szelíd tanyát;
az gyárat lát a látsőn és szántóföldeket,
míg én a dolgozót is, ki dolgáért remeg,
erdőt, füttyös gyümölcösöt, szöllőt és sírokat,
a sírok közt anyókat, ki halkán sírogat,
s mi főnről pusztítandó vasút, vagy gyárüzem,
az bakterház s a bakter elötte áll s üzen,
piros zászló kezében, körötte sok gyerek,
s a gyárak udvarában komondor hempereg;
és ott a park, a régi szerelmek lábnyoma,
a csókok íze számban hol méz, hol áfonya,
s az iskolába menvén, a járda peremén,
hogya ne feleljek aznap, egy köre léptem én,
im itt e kő, de főnről e kő se látható
nincs műszer, mellyel mindez jól megmutatható.

A folyó oly sımán, oly szelíden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotolják habjai fodrába’.

Síma tükrén a piros sugárok,
(Mint megannyi tündér) táncot jártak,
Szinte hallott lépteik csengése,
Mint parányi sarkantyúk pengése.

Feladatok

-Mióta könyve megjelent, mennyire változott meg az életvitele?

-Sokmindenben, de próbálom az egyensúlyt tartani. Rengeteg meghívásom van, eleget kell tennem, de a családomat is előtérbe kell helyeznem.

-Ezek szerint fontos önnek a család?

-Természetesen, a karrier mellett a család nem helyezhető háttérbe.

-Mikor döntött úgy, hogy könyvet kezd el írni?

-Nem is gondoltam rá eleinte, hogy ez egy könyv lesz majd. Magamnak kezdtem el írni naploszerűen. Egyszerűen a hobbimmá vált.

Feladatok

AZ AUTÓVEZETŐ

Pereszlényi József anyagmozgató, CO 75-14 rendszámú Wartburg kocsijával megállt a sarki újságárusnál.

- Kérek egy Budapesti Híreket.
- Sajnos, elfogyott.
- Akkor egy tegnapi is jó lesz.
- Az is elfogyott. De véletlenül van már egy holnapim.
- Abban is közlik a moziműsört?
- Az mindennap benne van a lapban.
- Hát akkor adja ide azt a holnapit - mondta az anyagmozgató.

Visszaült a kocsijába. Föllapozta a moziműsört. Némi keresgélés után talált egy csehszlovák filmet - *Egy szösz szerelmei* -, melyet dicsérni hallott. A Stáció utcai Kék Barlang moziban játszották, és fél hatkor kezdődött az előadás.

Éppen jókor. Még volt egy kis ideje. Továbblapozott a másnapi újságban. Szemébe ötlött egy napihír Pereszlényi József anyagmozgatóról, aki CO 75-14 rendszámú Wartburg személygépkocsijával a megengedettnél gyorsabban haladt a Stáció utcában, és nem messze a Kék Barlang mozitól belerohant egy szembejövő teherautóba. Az elővigyázatlan anyagmozgató szörnyethalt.

- Még ilyet! - mondta magában Pereszlényi.

Órájára nézett. Mindjárt fél hat. Zsebre vágta az újságot, elindult, és a megengedettnél gyorsabban haladva belerohant egy teherautóba a Stáció utcában, nem messze a Kék Barlang mozitól.

Szörnyethalt, zsebében a holnapi újsággal.

Feladatok

Mirígy: Ó, hogy átkaim kifogytak!

Kurrah: Kell-e róka, vén Mirígy?

Mirígy: Vessz meg érte, hogy megetted.

Berreh: Kell-e róka, vén Mirígy?

Mirígy: Vére benned föllobogjon; Égj miatta, mint pokol

Duzzog: Hóhe, róka, sánta róka. Kell-e rókahús, Mirígy?

Mirígy: Ordítson föl álmaidból, Amit ettél, rossz kölyök.

Mind: Kell-e róka, vén Mirígy?

Mirígy: Mindegyik falat haraggá Forrjon össze bennetek; Gyűlölködés ostorozzon, És egymás ellen uszítson: Marakodva vesszetek. El.

Kurrah: Jaj, mi izzaszt?.

Berreh: Jaj, megégek!

Kurrah: Duzzog, Duzzog! Én megütlek.

Egyéb

http://www.mnt.org.rs/sites/default/files/attachments/8._oszt_a_drama_muftaji_sajatossagai_9._ora.pdf

<http://germanistik.elte.hu/irodbev/4fejezet.htm>